

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 6ης Οκτωβρίου 2020^{*i}

«Προδικαστική παραπομπή – Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων – Εργαζόμενοι – Κανονισμός (ΕΕ) 492/2011 – Άρθρο 7, παράγραφος 2 – Ίση μεταχείριση – Κοινωνικά πλεονεκτήματα – Άρθρο 10 – Τέκνα που φοιτούν σε σχολείο – Οδηγία 2004/38/ΕΚ – Άρθρο 24 – Κοινωνικές παροχές – Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 – Άρθρο 4 – Άρθρο 70 – Ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα – Διακινούμενος εργαζόμενος ο οποίος συντηρεί τέκνα που φοιτούν σε σχολείο στο κράτος μέλος υποδοχής»

Στην υπόθεση C-181/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (ανώτερο δικαστήριο υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) με απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Φεβρουαρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle

κατά

JD,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, A. Prechal (εισηγήτρια), M. Βηλαρά, M. Safjan, P. G. Xuereb, L.S. Rossi και M. I. Jarukaitis, προέδρους τμήματος, J. Malenovský, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, N. Piçarra και A. Kumin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: D. Dittert, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Φεβρουαρίου 2020,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle, εκπροσωπούμενο από τον S. Schwickert,
- ο JD, εκπροσωπούμενος από τον J. Kruse, Rechtsanwalt,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller και την S. Eisenberg,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και τις A. Siwek-Ślusarek και E. Borawska-Kędzierska,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Montaguti και τους B.-R. Killmann, J. Tomkin και M. Kellerbauer,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 18 ΣΛΕΕ, των άρθρων 7 και 10 του κανονισμού (ΕΕ) 492/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης (ΕΕ 2011, L 141, σ. 1), του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35), καθώς και του άρθρου 4 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle (οργανισμού απασχόλησης του Krefeld – Επιτροπή προσφύγων, Γερμανία) (στο εξής: Jobcenter) και του JD, σχετικά με την άρνηση του εν λόγω οργανισμού να χορηγήσει στον JD και στις δύο του θυγατέρες βασικές παροχές κοινωνικής προστασίας που προβλέπονται από τη γερμανική νομοθεσία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2004/38

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 4, 10, 16 και 21 της οδηγίας 2004/38 έχουν ως εξής:
«(3) [Η ι]θαγένεια της Ένωσης θα πρέπει να είναι το θεμελιώδες καθεστώς των υπηκόων των κρατών μελών όταν ασκούν το δικαίωμά τους της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής. [Ως εκ τούτου], είναι αναγκαίο να κωδικοποιηθούν και να επανεξετασθούν οι ισχύουσες κοινοτικές πράξεις που διέπουν χωριστά τους μισθωτούς, τους μη μισθωτούς, καθώς και τους φοιτητές και άλλα πρόσωπα άνευ επαγγέλματος, προκειμένου να απλοποιηθεί και να ενισχυθεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής όλων των πολιτών της Ένωσης.

(4) Στο πλαίσιο αυτό, για να διορθωθεί η τμηματική και αποσπασματική προσέγγιση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής και να διευκολυνθεί η άσκησή του απαιτείται ενιαία νομοθετική πράξη η οποία θα τροποποιήσει τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33], και θα καταργήσει τις ακόλουθες πράξεις: [...]

[...]

(10) Οι απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής δεν θα πρέπει [...] να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την αρχική περίοδο διαμονής τους. Για τον σκοπό αυτό, το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα των τριών μηνών, θα πρέπει να υπόκειται σε όρους.

[...]

(16) Ενόσω οι δικαιούχοι του δικαιώματος διαμονής δεν αποτελούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, δεν θα πρέπει να απελαύνονται. [...] Δεν θα πρέπει να λαμβάνεται μέτρο απέλασης επ' ουδενί κατά μισθωτών, μη μισθωτών ή προσώπων που αναζητούν εργασία, όπως ορίζονται από το Δικαστήριο, παρά μόνο για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας.

[...]

(21) Πάντως, θα πρέπει να εναπόκειται στο κράτος μέλος υποδοχής να αποφασίζει εάν θα παρέχει σε πρόσωπα [άλλα εκτός από αυτά που] ασκούν μισθωτή δραστηριότητα ή ελεύθερο επάγγελμα ή διατηρούν την ιδιότητα αυτή και [από τα] μέλη της οικογένειάς τους κοινωνική παροχή κατά τους πρώτους τρεις μήνες διαμονής, ή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στις περιπτώσεις των προσώπων που αναζητούν εργασία, ή σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής.»

4 Το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής επιγράφεται «Δικαίωμα διαμονής άνω των τριών μηνών» και στις παραγράφους 1 και 3 ορίζει τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

[...]

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, στοιχείο α), η ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού διατηρείται για τον πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πλέον μισθωτός ή μη μισθωτός στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

γ) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους ή αφού κατέστη ακουσίως άνεργος κατά τη διάρκεια των πρώτων δώδεκα μηνών και έχει καταγραφεί στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία. Στην περίπτωση αυτή, η ιδιότητα του εργαζομένου διατηρείται επί χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του εξαμήνου·

[...]»

- 5 Το άρθρο 14 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διατήρηση του δικαιώματος διαμονής», στις παραγράφους 2 και 4 ορίζει τα εξής:

«2. Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στα άρθρα 7, 12 και 13, ενόσω πληρούν τους όρους των άρθρων αυτών.

[...]

4. Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2 και με την επιφύλαξη των διατάξεων του κεφαλαίου VI, δεν λαμβάνεται επ' ουδενί μέτρο απέλασης κατά πολιτών της Ένωσης ή μελών της οικογένειάς τους, εφόσον:

[...]

β) οι πολίτες της Ένωσης εισήλθαν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής προκειμένου να αναζητήσουν εργασία. Σε αυτή την περίπτωση, οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους δεν μπορούν να απελαθούν ενόσω οι πολίτες της Ένωσης δύνανται να παρέχουν αποδείξεις ότι συνεχίζουν να αναζητούν εργασία και ότι έχουν πραγματικές πιθανότητες να προσληφθούν.»

- 6 Το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 επιγράφεται «Ίση μεταχείριση» και προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητώς στη συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο, όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της παρούσας οδηγίας, απολαύουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός του πεδίου εφαρμογής της συνθήκης. [...]

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', [...] σε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, [...] πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και [...] μέλη των οικογενειών τους.»

Ο κανονισμός 883/2004

- 7 Το άρθρο 2 του κανονισμού 883/2004 φέρει τον τίτλο «Προσωπικό πεδίο εφαρμογής» και στην παράγραφο 1 ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους, τους ανιθαγενείς και τους πρόσφυγες που κατοικούν σε κράτος μέλος και υπάγονται ή είχαν υπαχθεί στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων κρατών μελών καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους και στους επιζώντες τους.»

- 8 Το άρθρο 3 του ίδιου κανονισμού επιγράφεται «Υλικό πεδίο εφαρμογής» και προβλέπει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που έχουν σχέση με:

[...]

η) παροχές ανεργίας.

[...]

ι) οικογενειακές παροχές.

[...]

3. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται επίσης στις ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα, οι οποίες καλύπτονται από το άρθρο 70.»

9 Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού φέρει τον τίτλο «Ίση μεταχείριση» και ορίζει τα εξής:

«Εκτός αν προβλέπει άλλως ο παρών κανονισμός, τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται ο κανονισμός αυτός απολαμβάνουν των ιδίων δικαιωμάτων και υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του.»

10 Στον τίτλο III του κανονισμού 883/2004 περιλαμβάνεται το κεφάλαιο 9 το οποίο αφορά τις «[ε]ιδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα». Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει το άρθρο 70 του ίδιου κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Γενική διάταξη» και προβλέπει τα εξής:

«1. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται στις ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα, οι οποίες προβλέπονται δυνάμει νομοθεσίας η οποία, λόγω του προσωπικού πεδίου εφαρμογής της, των στόχων ή/και των προϋποθέσεων για τη θεμελίωση δικαιώματος, έχει χαρακτηριστικά τόσο της νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλειας η οποία αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, όσο και της κοινωνικής πρόνοιας.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου, ως “ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα” νοούνται εκείνες οι οποίες:

α) προορίζονται να παρέχουν είτε:

- i) συμπληρωματική, αναπληρωματική ή επικουρική κάλυψη έναντι των κινδύνων οι οποίοι αντιστοιχούν στους αναφερόμενους στο άρθρο 3, παράγραφος 1, κλάδους κοινωνικής ασφάλειας και να εξασφαλίζουν στους ενδιαφερομένους ένα ελάχιστο εισόδημα διαβίωσης σε σχέση με το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, ή
- ii) μόνο ειδική προστασία στα άτομα με αναπηρίες, οι οποίες συνδέονται στενά με το κοινωνικό περιβάλλον του συγκεκριμένου προσώπου στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος,

και

β) στις περιπτώσεις που η χρηματοδότηση προέρχεται αποκλειστικά από την υποχρεωτική φορολογία που προορίζεται να καλύψει τις γενικές δημόσιες δαπάνες και οι όροι για τη χορήγηση και τον υπολογισμό των παροχών δεν εξαρτώνται από τυχόν εισφορές εκ μέρους του δικαιούχου· ωστόσο, οι παροχές που χορηγούνται για να καλύψουν συμπληρωματικά ανταποδοτικού τύπου παροχή, δεν θεωρούνται ως ανταποδοτικού τύπου παροχές για αυτό και μόνο τον λόγο,

και

γ) περιλαμβάνονται στο παράρτημα Χ.

3. Το άρθρο 7 και τα άλλα κεφάλαια του παρόντος τίτλου δεν εφαρμόζονται στις παροχές της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.

4. Οι αναφερόμενες στην παράγραφο 2 παροχές χορηγούνται αποκλειστικά στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν οι ενδιαφερόμενοι και σύμφωνα με τη νομοθεσία του. Οι παροχές αυτές χορηγούνται από τον φορέα του τόπου κατοικίας και σε βάρος του.»

- 11 Το παράρτημα X του κανονισμού 883/2004, στο οποίο απαριθμούνται οι «[ε]ιδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα», κατά την έννοια του άρθρου 70, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού αυτού, προβλέπει ότι, όσον αφορά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, στις εν λόγω παροχές περιλαμβάνονται οι παροχές «για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης στο πλαίσιο της βασικής διάταξης για άτομα που αναζητούν εργασία εκτός, όσον αφορά αυτές τις παροχές, εάν ικανοποιούνται οι απαιτήσεις [χορήγησης προσωρινού συμπληρώματος] ύστερα από τη λήψη παροχής ανεργίας (άρθρο 24, παράγραφος 1, του [βιβλίου] II του [κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων])».

Ο κανονισμός 492/2011

- 12 Η αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 492/2011 έχει ως εξής:
- «Ο κανονισμός [1612/68] έχει τροποποιηθεί επανειλημμένα και ουσιωδώς. Είναι, ως εκ τούτου, σκόπιμη, για λόγους σαφήνειας και ορθολογισμού, η κωδικοποίηση του εν λόγω κανονισμού.»

- 13 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 492/2011 προβλέπει τα εξής:

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών να έχει, λόγω της ιθαγένειάς του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχόλησης και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.»

- 14 Το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 ορίζει τα εξής:

«Τα τέκνα του υπηκόου κράτους μέλους που απασχολείται ή έχει απασχοληθεί κατά το παρελθόν στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους γίνονται δεκτά στα μαθήματα γενικής εκπαίδευσης, μαθητείας και επαγγελματικής εκπαίδευσης υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους αυτού του κράτους, εφόσον τα εν λόγω τέκνα διαμένουν στην επικράτειά του.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τις πρωτοβουλίες που καθιστούν δυνατό στα εν λόγω τέκνα να παρακολουθήσουν τα ανωτέρω μαθήματα με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 15 Το άρθρο 7 του Sozialgesetzbuch Zweites Buch (βιβλίου II του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων), όπως ίσχυε στις 22 Δεκεμβρίου 2016 (BGBl. I, σ. 3155) (στο εξής: SGB II), ορίζει τα εξής:

«1) ¹Οι παροχές βάσει του παρόντος βιβλίου χορηγούνται στα πρόσωπα τα οποία:

1. έχουν συμπληρώσει το 15ο έτος ηλικίας και δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει το όριο ηλικίας του άρθρου 7a,
2. είναι ικανά προς εργασία,
3. είναι άπορα και
4. έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (δικαιούχοι ικανοί προς εργασία).

²Εξαιρούνται τα εξής πρόσωπα:

1. [...]

2. Οι αλλοδαποί

- a) οι οποίοι δεν έχουν δικαίωμα διαμονής,
- b) το δικαίωμα διαμονής των οποίων θεμελιώνεται αποκλειστικά στον σκοπό αναζήτησεως εργασίας ή
- c) οι οποίοι αντλούν το δικαίωμα διαμονής τους –αποκλειστικά ή παράλληλα προς το δικαίωμα διαμονής βάσει του στοιχείου β’– από το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011,

καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους,

3. [...]

2) Παροχές λαμβάνουν επίσης τα πρόσωπα τα οποία διαβιούν σε κοινότητα βιοτικών αναγκών με ικανούς προς εργασία δικαιούχους. [...]

3) Μέλη κοινότητας βιοτικών αναγκών αποτελούν

1. Οι ικανοί προς εργασία δικαιούχοι,

[...]

4. Τα μη έγγαμα τέκνα που ανήκουν στην οικογενειακή εστία των προσώπων που μνημονεύονται στα σημεία 1 έως 3, εφόσον δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορούν να αποκτήσουν από δικό τους εισόδημα ή περιουσία τις παροχές που καθιστούν δυνατή την κάλυψη των δαπανών τους διαβίωσης.»

¹⁶ Το άρθρο 2 του Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (νόμου περί ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης), όπως ίσχυε στις 2 Δεκεμβρίου 2014 (BGBl. I, σ. 1922) (στο εξής: FreizügG), ορίζει τα εξής:

«1) Οι πολίτες της Ένωσης που απολαύουν του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και τα μέλη των οικογενειών τους έχουν δικαίωμα εισόδου και διαμονής στην ομοσπονδιακή επικράτεια σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

2) Βάσει του δικαίου της Ένωσης, απολαύουν του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας:

1. οι πολίτες της Ένωσης οι οποίοι επιθυμούν να διαμείνουν ως εργαζόμενοι ή για να λάβουν επαγγελματική κατάρτιση,

1bis. οι αναζητούντες εργασία πολίτες της Ένωσης για χρονικό διάστημα έως έξι μήνες, πέραν δε αυτού μόνον εφόσον μπορούν να αποδείξουν ότι συνεχίζουν να αναζητούν εργασία και ότι έχουν πραγματικές πιθανότητες να προσληφθούν,

[...]

6. τα μέλη της οικογένειας, υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 3 και 4,

3) [...] ²Το δικαίωμα που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εξακολουθεί να υφίσταται για χρονικό διάστημα έξι μηνών σε περίπτωση ακούσιας ανεργίας, βεβαιούμενης από τον αρμόδιο για την απασχόληση φορέα, κατόπιν απασχολήσεως για χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους.»

17 Το άρθρο 3 του FreizügG προβλέπει τα εξής:

«1) ¹Τα μέλη της οικογένειας των πολιτών της Ένωσης που διαλαμβάνονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, σημεία 1 έως 5, απολαμβάνουν του δικαιώματος που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, όταν συνοδεύουν τον εν λόγω πολίτη της Ένωσης ή εγκαθίστανται μαζί του στο πλαίσιο επανενώσεως. [...]

2) Ως μέλη της οικογένειας νοούνται

1. ο/η σύζυγος, ο/η καταχωρισθείς/θείσα σύντροφος και οι κατιόντες των προσώπων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, σημεία 1 έως 5 και 7, ή των συζύγων τους ή καταχωρισθέντων συντρόφων τους που δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους,

[...]

4) Τα τέκνα πολίτη της Ένωσης που απολαύει του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και ο γονέας που ασκεί πράγματι την επιμέλεια των τέκνων διατηρούν δικαίωμα διαμονής μέχρι την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους ακόμη και μετά τον θάνατο ή την αναχώρηση του πολίτη της Ένωσης από τον οποίο αντλούν το δικαίωμα διαμονής, εφόσον τα τέκνα διαμένουν στην ομοσπονδιακή επικράτεια και φοιτούν σε εκπαιδευτικό ίδρυμα ή κέντρο κατάρτισης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Ο JD είναι Πολωνός υπήκοος ο οποίος νυμφεύθηκε με Πολωνή και απέκτησε μαζί της δύο θυγατέρες, γεννηθείσες το 2005 και το 2010, αντιστοίχως. Από το 2012 ή το 2013 ο JD τελούσε σε διάσταση με τη σύζυγό του. Περί τα τέλη του 2012 και τις αρχές του 2013 όλα τα μέλη της οικογένειάς του εγκαταστάθηκαν στη Γερμανία. Οι δύο θυγατέρες διαμένουν κατά κύριο λόγο με τον πατέρα τους και από το 2015 δηλώνουν ως διεύθυνση κατοικίας τη διεύθυνση της οικίας του. Η σύζυγος του JD μετοίκησε στην Πολωνία το 2016.

19 Οι θυγατέρες του JD φοιτούν σε σχολείο στη Γερμανία από την 1η Αυγούστου 2016.

20 Από τον Μάρτιο του 2015 ο JD άσκησε μισθωτές δραστηριότητες στη Γερμανία. Εργάστηκε σε θέση βοηθού κλειδαρά από τις 6 Μαρτίου έως την 1η Σεπτεμβρίου 2015 και, στη συνέχεια, από τις 18 Ιανουαρίου μέχρι την 31η Οκτωβρίου 2016, σε θέση εργάτη παραγωγής πλήρους απασχόλησης. Από τις 4 Οκτωβρίου έως τις 7 Δεκεμβρίου 2016 ο JD ήταν ανίκανος προς εργασία και, λόγω της κατάστασης του αυτής, ο εργοδότης του εξακολούθησε να του καταβάλλει μισθό μέχρι την 31η Οκτωβρίου 2016, ημερομηνία λήξεως της σχέσης εργασίας, στη συνέχεια δε ο JD έλαβε επίδομα ασθένειας από το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων, μέχρι τις 7 Δεκεμβρίου 2016.

21 Εν συνεχεία ο JD έλαβε επίδομα ανεργίας από τις 23 Φεβρουαρίου έως τις 13 Απριλίου 2017 και από τις 12 Ιουνίου έως τις 23 Οκτωβρίου 2017.

22 Από τις 2 Ιανουαρίου 2018 ο JD εργάζεται εκ νέου, σε θέση εργασίας πλήρους απασχόλησης.

23 Από την 1η Σεπτεμβρίου έως τις 7 Ιουνίου 2017 ο JD και οι δύο θυγατέρες του έλαβαν παροχές κοινωνικής προστασίας βάσει του SGB II, ήτοι «επικουρικό επίδομα ανεργίας» (Arbeitslosengeld II) ο JD και «κοινωνικό επίδομα» (Sozialgeld) οι δύο θυγατέρες (στο εξής, από κοινού: «επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης»).

- 24 Τον Ιούνιο του 2017 ο JD ζήτησε, για τον ίδιο και τις θυγατέρες του, να συνεχισθεί η καταβολή των επίμαχων στην κύρια δίκη παροχών για τη διασφάλιση της διαβίωσης. Το Jobcenter, με πράξη της 13ης Ιουνίου 2017, η οποία επικυρώθηκε στις 27 Ιουλίου 2017 κατόπιν διοικητικής ένστασης που υποβλήθηκε από τον JD, απέρριψε το αίτημα του JD, στηριζόμενο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, του SGB II, με το σκεπτικό ότι ο JD δεν είχε διατηρήσει την ιδιότητα του μισθωτού και διέμενε στη Γερμανία αποκλειστικά προς αναζήτηση εργασίας.
- 25 Κατόπιν τούτου, ο JD και οι δύο θυγατέρες του άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Sozialgericht Düsseldorf (δικαστηρίου υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης Ντίσελντορφ, Γερμανία), ζητώντας να ακυρωθεί η ανωτέρω πράξη του Jobcenter και να υποχρεωθεί το Jobcenter να τους καταβάλει τις επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης για το διάστημα μεταξύ 8ης Ιουνίου και 31ης Δεκεμβρίου 2017 (στο εξής: επίμαχο διάστημα).
- 26 Με απόφαση της 8ης Μαΐου 2018, το ανωτέρω δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή και υποχρέωσε το Jobcenter να καταβάλει τις παροχές που είχαν ζητηθεί. Έκρινε ότι, μολονότι πράγματι ο JD δεν μπορούσε πλέον να επικαλεσθεί τη διατήρηση της ιδιότητας του μισθωτού κατά το επίμαχο διάστημα προκειμένου να θεμελιώσει δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 2 του FreizügG, εντούτοις αντλούσε επίσης δικαίωμα διαμονής από το δικαίωμα διαμονής που αναγνωριζόταν στις θυγατέρες του βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011. Συγκεκριμένα οι θυγατέρες του, οι οποίες διαμένουν και φοιτούν σε σχολείο στη Γερμανία, μπορούν να επικαλεσθούν, ως ανήλικα τέκνα πρώην διακινούμενου εργαζομένου που εργάστηκε στο εν λόγω κράτος μέλος, δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10, δικαίωμα το οποίο θεμελιώνει ακολούθως το δικαίωμα διαμονής του πατέρα τους, ως γονέα ο οποίος ασκεί πράγματι την επιμέλειά τους. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, το δικαίωμα διαμονής που θεμελιώνεται στο ως άνω άρθρο 10 για λόγους εκπαίδευσης και κατάρτισης των τέκνων (πρώην) διακινούμενου εργαζομένου είναι αυτοτελές και ανεξάρτητο από τα δικαιώματα διαμονής που προβλέπονται από την οδηγία 2004/38. Συνεπώς, ο κανόνας που θεσπίζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, ο οποίος εισάγει παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης σε ζητήματα κοινωνικής πρόνοιας, δεν έχει εφαρμογή όταν το δικαίωμα διαμονής του πολίτη της Ένωσης στηρίζεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011. Κατά συνέπεια, ο προβλεπόμενος από το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο c, του SGB II αποκλεισμός των αλλοδαπών και των μελών των οικογενειών τους που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 από το δικαίωμα κοινωνικών παροχών δεν είναι σύμφωνος προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 27 Στις 4 Ιουλίου 2018 το Jobcenter άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 28 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, κατά πρώτον, ότι στη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων υφίσταται διχογνωμία για το ζήτημα κατά πόσον η παρέκκλιση που θεσπίζεται από το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας μπορεί να εφαρμοστεί επίσης, ευθέως ή αναλογικά, σε όσους πολίτες της Ένωσης θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 και ζητούν να λάβουν παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές, οι οποίες αποτελούν κοινωνικές παροχές κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, της ανωτέρω οδηγίας.
- 29 Εκθέτει, περαιτέρω, ότι ο Γερμανός νομοθέτης, θεσπίζοντας το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο c, του SGB II έκρινε ότι το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 είναι εφαρμοστέο στις περιπτώσεις στις οποίες οι πολίτες της Ένωσης έχουν όχι μόνον δικαίωμα διαμονής προς αναζήτηση εργασίας αλλά και δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011, προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο οι κανόνες της οδηγίας 2004/38 να καταστούν άνευ περιεχομένου και οι εν λόγω πολίτες να καταστούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του κράτους μέλους υποδοχής.

- 30 Το αιτούν δικαστήριο φρονεί, ωστόσο, ότι το δικαίωμα διαμονής που θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 δεν υπόκειται στις διατάξεις της οδηγίας 2004/38. Στηρίζει τη θέση του αυτή στις αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Ibrahim και Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80), καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83), με τις οποίες, κατά το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο αναγνώρισε την αυτοτέλεια του δικαιώματος διαμονής που θεμελιώνεται στο άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68, του οποίου η διατύπωση είναι πανομοιότυπη με αυτή του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν αξιοποίησε την ευκαιρία της θέσπισης του κανονισμού 492/2011, με τον οποίο καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε ο κανονισμός 1612/68, προκειμένου να εισαγάγει περιορισμούς στην αρχή της ίσης μεταχείρισης που απέρρευε από τον κανονισμό 1612/68, όπως αυτός είχε ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.
- 31 Κατά δεύτερον, το ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 ανακύπτει, επίσης, σε σχέση με το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004. Ο κανονισμός αυτός τυγχάνει εν προκειμένω εφαρμογής, δεδομένου ότι στη Γερμανία ο JD ήταν ενταγμένος σε σύστημα οικογενειακών παροχών, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του εν λόγω κανονισμού, και σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού. Οι παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης που προβλέπονται από τον SGB II είναι ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, και του άρθρου 70, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, για τις οποίες ισχύει η αρχή της ίσης μεταχείρισης που προβλέπει το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού.
- 32 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (ανώτερο δικαστήριο υποθέσεων κοινωνικής ασφάλισης της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Συνάδει προς την επιταγή της ίσης μεταχειρίσεως του άρθρου 18 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 10 και 7 του κανονισμού 492/2011, ο αποκλεισμός των πολιτών της Ένωσης που έχουν δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011 από τη χορήγηση κοινωνικών παροχών κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38;
- α) Συνιστά μια κοινωνική παροχή κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011;
- β) Εφαρμόζεται η περιοριστική ρύθμιση του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 στην επιταγή της ίσης μεταχειρίσεως του άρθρου 18 ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με τα άρθρα 10 και 7 του κανονισμού 492/2011;
- 2) Συνάδει προς την επιταγή της ίσης μεταχειρίσεως του άρθρου 18 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004, ο αποκλεισμός των πολιτών της Ένωσης από ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα κατά την έννοια των άρθρων 3, παράγραφος 3, και 70, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, αν οι πολίτες αυτοί έχουν δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011 και είναι ενταγμένοι σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ή σε σύστημα οικογενειακών παροχών κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 33 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ καθώς και το άρθρο 7, παράγραφος 2, και το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 έχουν την έννοια ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, δεν αντιτίθενται σε

κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μὲν ὅσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο του εν λόγω κράτους, αποκλείονται υπό οποιοσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως από το δικαίωμα να λαμβάνουν τις παροχές για την κάλυψη των εξόδων της διαβίωσής τους.

Επί του δικαιώματος διαμονής που θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011

- 34 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 προβλέπει ότι τα τέκνα του υπηκόου κράτους μέλους που απασχολείται ή έχει απασχοληθεί κατά το παρελθόν στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους δικαιούνται στο κράτος μέλος υποδοχής, εφόσον διαμένουν στην επικράτεια του κράτους αυτού, ίση μεταχείριση με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους ὅσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση. Πριν από τη θέση σε ισχύ του κανονισμού 492/2011 το δικαίωμα αυτό κατοχυρωνόταν από το άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68, του οποίου το γράμμα ήταν ίδιο με αυτό του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011, ο δε κανονισμός 492/2011 κατήργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό 1612/68 προκειμένου, για λόγους σαφήνειας και ορθολογισμού, να γίνει κωδικοποίηση του εν λόγω κανονισμού, ὅπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 492/2011. Συνεπώς, η νομολογία του Δικαστηρίου για το άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68 εξακολουθεί να είναι κρίσιμη για την ερμηνεία του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011.
- 35 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει, αφενός, ότι το τέκνο διακινούμενου ή πρώην διακινούμενου εργαζομένου έχει ίδιον δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, στηριζόμενο στο δικαίωμα ίσης μεταχείρισης κατά την πρόσβαση στην εκπαίδευση, εφόσον επιθυμεί να συνεχίσει να παρακολουθεί μαθήματα γενικής εκπαίδευσης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Αφετέρου, η αναγνώριση ενός ιδίου δικαιώματος διαμονής του τέκνου συνεπάγεται την αναγνώριση αντίστοιχου δικαιώματος διαμονής του γονέα που πράγματι ασκεί την επιμέλεια του τέκνου αυτού (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, *Baumbast* και R, C-413/99, EU:C:2002:493, σκέψεις 63 και 75, καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2010, *Teixeira*, C-480/08, EU:C:2010:83, σκέψη 36).
- 36 Πράγματι, ο σκοπός τον οποίο υπηρετεί τόσο ο κανονισμός 1612/68 ὅσο και ο κανονισμός 492/2011, δηλαδή η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, επιτάσσει να προβλέπονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες για την ενσωμάτωση της οικογένειας του εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής και, αν δεν αναγνωριστεί στους γονείς που έχουν την επιμέλεια των τέκνων η δυνατότητα να παραμείνουν στο κράτος μέλος υποδοχής κατά τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης των τέκνων τους, αυτά ενδέχεται να στερηθούν δικαίωμα αναγνωριζόμενο από τον νομοθέτη της Ένωσης (απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2010, *Ibrahim* και *Secretary of State for the Home Department*, C-310/08, EU:C:2010:80, σκέψη 55, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 37 Συνεπώς, το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 αναγνωρίζει στο τέκνο, σε συνδυασμό με το δικαίωμα του πρόσβασης στην εκπαίδευση, αυτοτελές δικαίωμα διαμονής, το οποίο δεν εξαρτάται από το κατά πόσον ο γονέας ή οι γονείς που ασκούν την επιμέλειά του διατηρούν την ιδιότητα του διακινούμενου εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής. Ομοίως, τυχόν απώλεια της ιδιότητας αυτής από τον γονέα δεν ασκεί επιρροή στο δικαίωμα διαμονής του γονέα, βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011, το οποίο αντιστοιχεί στο δικαίωμα διαμονής του τέκνου του οποίου ασκεί πράγματι την επιμέλεια (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, *Baumbast* και R, C-413/99, EU:C:2002:493, σκέψεις 63, 70 και 75, καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2010, *Teixeira*, C-480/08, EU:C:2010:83, σκέψεις 37, 46 και 50).
- 38 Επισημαίνεται, περαιτέρω, ως προς το ζήτημα αυτό, ότι το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 πρέπει να εφαρμόζεται αυτοτελώς σε σχέση με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, ὅπως οι διατάξεις της οδηγίας 2004/38, που διέπουν τις προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος διαμονής σε άλλο κράτος

μέλος (πρβλ. αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Ibrahim και Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, σκέψη 42, καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, σκέψεις 53 και 54).

- 39 Κατά συνέπεια, τα τέκνα υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος εργάζεται ή εργάστηκε στο κράτος μέλος υποδοχής, καθώς ο και ο γονέας που ασκεί πράγματι την επιμέλεια των τέκνων, μπορούν να επικαλεσθούν στο κράτος μέλος υποδοχής αυτοτελές δικαίωμα διαμονής στηριζόμενο αποκλειστικά στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, χωρίς να υποχρεούνται να πληρούν τις προϋποθέσεις που θεσπίζονται από την οδηγία 2004/38, όπως την προϋπόθεση να διαθέτουν επαρκείς πόρους και πλήρη ασφάλιση υγείας στο εν λόγω κράτος (πρβλ. απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Ibrahim και Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, σκέψη 59).

Επί του δικαιώματος ίσης μεταχείρισης βάσει του άρθρου 7 του κανονισμού 492/2011

- 40 Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται πως είναι της άποψης ότι, όπως υποστηρίζει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα πρόσωπα που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 μπορούν βασίμως να επικαλούνται την αρχή της ίσης μεταχείρισης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του κανονισμού αυτού και, ειδικότερα, στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, σε σχέση με τα κοινωνικά πλεονεκτήματα που χορηγούνται στους ημεδαπούς εργαζομένους. Η Γερμανική Κυβέρνηση έχει αντίθετη άποψη.
- 41 Όσον αφορά, πρώτον, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω διάταξης, το «κοινωνικό πλεονέκτημα», κατά την έννοια της διάταξης αυτής, περιλαμβάνει όλα τα πλεονεκτήματα τα οποία, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται με σύμβαση εργασίας, αναγνωρίζονται γενικά στους ημεδαπούς εργαζομένους, λόγω κυρίως της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων ή λόγω του ότι έχουν απλώς την κατοικία τους στην εθνική επικράτεια και των οποίων η επέκταση στους εργαζομένους, υπηκόους άλλων κρατών μελών, δύναται επομένως να διευκολύνει την κινητικότητά τους στο εσωτερικό της Ένωσης και, ως εκ τούτου, την ενσωμάτωσή τους στο κράτος μέλος υποδοχής (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava κ.λπ., C-447/18, EU:C:2019:1098, σκέψη 47).
- 42 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, σκοπός των επίμαχων στην κύρια δίκη παροχών είναι να εγγυηθούν στους δικαιούχους τους την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι εν λόγω παροχές συμβάλλουν στην ενσωμάτωση των προσώπων αυτών στην κοινωνία του κράτους μέλους υποδοχής. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω παροχές συνιστούν κοινωνικά πλεονεκτήματα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 (πρβλ. απόφαση της 27ης Μαρτίου 1985, Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, σκέψη 22).
- 43 Όσον αφορά, δεύτερον, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, αφενός, από το γράμμα της διάταξης αυτής και ιδίως από τη χρήση του ίδιου υποκειμένου με την παράγραφο 1 προκύπτει ότι το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης αντιστοιχεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνει, κατά την τελευταία αυτή διάταξη, τους εργαζομένους οι οποίοι, όπως ο JD, έχουν «καταστεί άνεργο[ι]» στο κράτος μέλος υποδοχής. Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών του, η προστασία που παρέχεται από το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 βαίνει πέραν της διάρκειας της περιόδου απασχόλησής τους.
- 44 Αφετέρου, το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 αποτελεί ειδικότερη έκφραση, στον συγκεκριμένο τομέα της χορήγησης κοινωνικών πλεονεκτημάτων, του κανόνα της ίσης μεταχείρισης που καθιερώνει το άρθρο 45, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο με τον οποίο ερμηνεύεται η εν λόγω διάταξη (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava κ.λπ., C-447/18, EU:C:2019:1098, σκέψη 39).

- 45 Συνεπώς, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 εμπίπτουν οι εργαζόμενοι κατά το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, εξυπακουόμενου ότι, ενώ οι υπήκοοι των κρατών μελών οι οποίοι μετακινούνται προς εύρεση εργασίας απολαύουν της ίσης μεταχείρισης μόνον ως προς την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αυτοί που έχουν ήδη κατά το παρελθόν ενταχθεί στην εν λόγω αγορά εργασίας μπορούν να διεκδικήσουν, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 2, τα ίδια κοινωνικά και φορολογικά πλεονεκτήματα με τους ημεδαπούς εργαζομένους (πρβλ. απόφαση της 23ης Μαρτίου 2004, Collins, C-138/02, EU:C:2004:172, σκέψη 31).
- 46 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι κατά το επίμαχο διάστημα ο JD ήταν άνεργος στη Γερμανία, ωστόσο συγχρόνως δεν αμφισβητείται ούτε ότι κατά το παρελθόν είχε ασκήσει μισθωτές δραστηριότητες στο εν λόγω κράτος μέλος.
- 47 Κατά συνέπεια, το γεγονός και μόνον ότι ο JD κατέστη οικονομικά ανενεργός κατά το εν λόγω διάστημα δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια τον αποκλεισμό της εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 αρχής της ίσης μεταχείρισης.
- 48 Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπομνήσθηκε, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 37 της παρούσας απόφασης, τα δικαιώματα που έχουν βάσει του κανονισμού 492/2011 ο εργαζόμενος της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς του μπορούν, σε ορισμένες περιστάσεις, να διατηρηθούν ακόμα και μετά τη λήξη της σχέσης εργασίας (πρβλ. απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, Baumbast και R, C-413/99, EU:C:2002:493, σκέψη 70).
- 49 Επομένως, όπως κατ' ουσίαν επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 54 και 55 των προτάσεών του, το δικαίωμα διαμονής των τέκνων ενός τέτοιου εργαζομένου που θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 και, κατά συνέπεια, το δικαίωμα διαμονής του γονέα που ασκεί την επιμέλειά τους, άπαξ και κτηθούν αυτονομούνται σε σχέση με το αρχικό δικαίωμα διαμονής που είχε θεμελιωθεί στην ιδιότητα του οικείου γονέα ως εργαζομένου, και τα δικαιώματα αυτά θα μπορούν να διατηρηθούν και αφού εκλείψει η ιδιότητα αυτή, προκειμένου να παρασχεθεί ενισχυμένη έννομη προστασία στα τέκνα, ώστε να μην στερηθεί την πρακτική του αποτελεσματικότητας το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης των τέκνων σε σχέση με την πρόσβαση στην εκπαίδευση.
- 50 Το ίδιο πρέπει να ισχύει, όταν τα τέκνα και ο γονέας που ασκεί πράγματι την επιμέλειά τους θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011, για το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης κατά τη χορήγηση κοινωνικών πλεονεκτημάτων, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού. Συγκεκριμένα, σε μια τέτοια περίπτωση, αυτό το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης απορρέει αρχικά, όπως συμβαίνει με τα εν λόγω «παράγωγα» δικαιώματα διαμονής, από την ιδιότητα του οικείου γονέα ως εργαζομένου και πρέπει να διατηρηθεί και μετά την απώλεια της ιδιότητας αυτής, για τους ίδιους λόγους με αυτούς που δικαιολογούν τη διατήρηση των δικαιωμάτων διαμονής.
- 51 Μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού, συμβάλλει στην υλοποίηση του σκοπού που επιδιώκεται με τον κανονισμό αυτό, ήτοι της διευκόλυνσης της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, στο μέτρο που καθιστά δυνατή τη δημιουργία των καλύτερων δυνατών συνθηκών για την ενσωμάτωση των μελών των οικογενειών των πολιτών της Ένωσης που έχουν κάνει χρήση της ελευθερίας αυτής και έχουν ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα στο κράτος μέλος υποδοχής.
- 52 Συγκεκριμένα, η ανωτέρω ερμηνεία έχει ως αποτέλεσμα πρόσωπο όπως ο JD, το οποίο προτίθεται να εγκαταλείψει με την οικογένειά του το κράτος μέλος καταγωγής του προκειμένου να εργασθεί σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο επιθυμεί τα τέκνα του να φοιτήσουν σε σχολείο, να μην διατρέχει τον κίνδυνο, σε περίπτωση που απολέσει την ιδιότητα του εργαζομένου, να χρειαστεί να διακόψει τη φοίτηση των τέκνων του στο σχολείο και να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, επειδή δεν θα

μπορεί να ωφεληθεί από τις κοινωνικές παροχές τις οποίες εγγυάται το κράτος μέλος υποδοχής στους δικούς του πολίτες και οι οποίες θα παρείχαν στην οικογένειά του τη δυνατότητα να διαθέτει επαρκή μέσα διαβίωσης στο εν λόγω κράτος μέλος.

- 53 Το Δικαστήριο έχει, εξάλλου, κρίνει, κινούμενο στο ίδιο πνεύμα, στην περίπτωση τέκνου εργαζομένου υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος εργάστηκε σε άλλο κράτος μέλος και επέστρεψε στη χώρα καταγωγής του, ότι το τέκνο αυτό, το οποίο είχε δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής βάσει του άρθρου 12 του κανονισμού 1612/68, διατηρούσε το δικαίωμα να λάβει ενίσχυση που χορηγείται για τη διατροφή και την εκπαίδευση για τη συνέχιση δευτεροβάθμιων ή ανώτερων σπουδών, ενίσχυση η οποία χαρακτηρίστηκε ως «κοινωνικό πλεονέκτημα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, διότι σε διαφορετική περίπτωση το άρθρο 12 θα στερούνταν κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαρτίου 1989, *Echternach* και *Moritz*, 389/87 και 390/87, EU:C:1989:130, σκέψη 23 καθώς και 34).
- 54 Επομένως, το τέκνο που θεμελιώνει στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής απολαύει, τόσο το ίδιο όσο και ο γονέας ο οποίος ασκεί πράγματι την επιμέλειά του, του δικαιώματος ίσης μεταχείρισης που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, ακόμη και στην περίπτωση που ο γονέας έχει απολέσει την ιδιότητα του εργαζομένου.
- 55 Κατά συνέπεια, πρόσωπα που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 απολαύουν επίσης του προβλεπόμενου στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού δικαιώματος ίσης μεταχείρισης κατά τη χορήγηση κοινωνικών πλεονεκτημάτων, ακόμη και στην περίπτωση που τα πρόσωπα αυτά δεν μπορούν πλέον να επικαλεσθούν την ιδιότητα του εργαζομένου επί της οποίας θεμελίωσαν αρχικά το δικαίωμα διαμονής.

Επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 σε πολίτες της Ένωσης που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011

- 56 Το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 προβλέπει στην παράγραφο 1 ότι όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της οδηγίας απολαύουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης. Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού ορίζει ότι, κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, σε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και τα μέλη των οικογενειών τους.
- 57 Υπενθυμίζεται, ως προς το ζήτημα αυτό, ότι παροχές όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης, σκοπός των οποίων είναι να διασφαλίζουν στους δικαιούχους τούς ελάχιστους αναγκαίους πόρους ώστε να ζουν αξιοπρεπώς, πρέπει να θεωρηθούν «κοινωνικές παροχές» κατά την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2015, *Alimanovic*, C-67/14, EU:C:2015:597, σκέψεις 44 έως 46, καθώς και της 25ης Φεβρουαρίου 2016, *García-Nieto* κ.λπ., C-299/14, EU:C:2016:114, σκέψη 37).
- 58 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει, στις σκέψεις 57 και 58 της απόφασης που εξέδωσε στις 15 Σεπτεμβρίου 2015, *Alimanovic* (C-67/14, EU:C:2015:597), ότι το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να στηριχθεί στην παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 προκειμένου να αρνηθεί στον πολίτη της Ένωσης του οποίου το δικαίωμα διαμονής θεμελιώνεται αποκλειστικά και μόνο στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας, τη χορήγηση κοινωνικών παροχών, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης.

- 59 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τη σκέψη 40 της εν λόγω απόφασης, στη συγκεκριμένη απόφαση το Δικαστήριο στηρίχθηκε στην παραδοχή του εθνικού δικαστηρίου ότι τα πρόσωπα τα οποία αφορούσε η δίκη εκείνη είχαν αποκλειστικά και μόνο δικαίωμα διαμονής λόγω αναζήτησης εργασίας στηριζόμενο στην τελευταία ως άνω διάταξη της οδηγίας 2004/38. Δεν αποφάνθηκε επί καταστάσεως στην οποία οι ενδιαφερόμενοι θεμελιώνουν, όπως εν προκειμένω, δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011.
- 60 Σε σχέση με μια τέτοια κατάσταση υπενθυμίζεται, αφενός, ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι, ως παρέκκλιση από την προβλεπόμενη στο άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ αρχή της ίσης μεταχείρισης, η οποία απλώς εξειδικεύεται με το άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 24 πρέπει να ερμηνεύεται στενά και σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αφορούν την ιθαγένεια της Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, N., C-46/12, EU:C:2013:97, σκέψη 33).
- 61 Αφετέρου, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2017, NEW WAVE CZ, C-427/15, EU:C:2017:18, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 62 Πρώτον, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, τα κράτη μέλη δύνανται, «[κ]ατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1» του ίδιου άρθρου, να αρνούνται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αναγνωρίσουν δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές σε ορισμένες κατηγορίες προσώπων. Συνεπώς η διάταξη αυτή έχει θεσπιστεί ρητώς ως παρέκκλιση από την προβλεπόμενη στο άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 αρχή της ίσης μεταχείρισης. Η παρέκκλιση, όμως, αυτή ισχύει μόνο για τα πρόσωπα που εμπίπτουν στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, ήτοι για τους πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής «βάσει της [εν λόγω] οδηγίας».
- 63 Δεύτερον, όπως προκύπτει από το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή, η οδηγία 2004/38 έχει πράγματι εκδοθεί προκειμένου, όπως εκθέτει ο νομοθέτης της Ένωσης στις αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 της εν λόγω οδηγίας, να κωδικοποιηθούν και επανεξετασθούν «οι ισχύουσες [πράξεις του δικαίου της Ένωσης]», που διέπουν χωριστά τους μισθωτούς και τους μη μισθωτούς, τους φοιτητές και άλλα πρόσωπα άνευ επαγγέλματος, προκειμένου να απλοποιηθεί και να ενισχυθεί το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής όλων των πολιτών της Ένωσης, με τη διόρθωση της υφιστάμενης έως τότε τμηματικής και αποσπασματικής προσέγγισης.
- 64 Ωστόσο, αυτή η κωδικοποίηση δεν ήταν εξαντλητική. Συγκεκριμένα, κατά τη θέσπιση της οδηγίας 2004/38, το άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68, το οποίο επαναλαμβάνεται αυτούσιο στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, ούτε καταργήθηκε ούτε τροποποιήθηκε. Αντιθέτως, η οδηγία 2004/38 σχεδιάστηκε κατά τρόπον ώστε να συνάδει με το εν λόγω άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68 και τη νομολογία που το είχε ερμηνεύσει. Κατά συνέπεια η οδηγία αυτή δεν κλονίζει, αφεαυτής, την αυτοτέλεια των δικαιωμάτων που θεμελιώνονται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 ούτε μεταβάλλει το πεδίο εφαρμογής του (πρβλ. απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, σκέψεις 54 και 56 έως 58).
- 65 Επομένως, η εξέταση του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 επιβεβαιώνει την ερμηνεία κατά την οποία η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης εφαρμόζεται μόνο στις καταστάσεις που εμπίπτουν στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, ήτοι όταν το δικαίωμα διαμονής στηρίζεται στη συγκεκριμένη οδηγία, και όχι στις καταστάσεις στις οποίες το δικαίωμα διαμονής στηρίζεται αυτοτελώς στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011.

- 66 Τέλος, τρίτον, μια τέτοια ερμηνεία δεν κλονίζεται από τον σκοπό του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, ο οποίος συνίσταται στη διαφύλαξη της οικονομικής ισορροπίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας των κρατών μελών μέσω της αποτροπής του ενδεχομένου τα πρόσωπα που ασκούν το δικαίωμα διαμονής να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας αυτής.
- 67 Επισημαίνεται, ειδικότερα, ως προς το ζήτημα αυτό, ότι η κατάσταση πολίτη της Ένωσης, όπως ο JD, ο οποίος πριν καταστεί άνεργος στο κράτος μέλος υποδοχής είχε εργαστεί στο εν λόγω κράτος μέλος και του οποίου τα τέκνα είχαν φοιτήσει στα σχολεία του κράτους αυτού και ο οποίος, ως εκ τούτου, απολαύει δικαιώματος διαμονής που θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, διαφέρει ουσιωδώς, από την άποψη του ανωτέρω σκοπού, σε σχέση με την κατάσταση των πολιτών της Ένωσης τους οποίους το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 αποκλείει ρητώς από το δικαίωμα να λαμβάνουν κοινωνικές παροχές, ήτοι, αφενός, σε σχέση με την κατάσταση των προσώπων τα οποία, όπως συνέβαινε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2016, García-Nieto κ.λπ. (C-299/14, EU:C:2016:114), έχουν βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής για περιορισμένο διάστημα διάρκειας τριών μηνών και, αφετέρου, σε σχέση με την κατάσταση των προσώπων που έχουν δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται αποκλειστικά και μόνο στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, συνδεδεμένο με την αναζήτηση εργασίας.
- 68 Η κατάσταση που χαρακτηρίζει την υπό κρίση υπόθεση διαφέρει, επίσης, από την κατάσταση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358). Συγκεκριμένα, η εν λόγω υπόθεση αφορούσε οικονομικά ανενεργούς υπηκόους κράτους μέλους που άσκησαν την ελευθερία κυκλοφορίας με αποκλειστικό σκοπό να λάβουν τις κοινωνικές παροχές άλλου κράτους μέλους και οι οποίοι δεν θεμελιώναν στο κράτος μέλος υποδοχής κανένα δικαίωμα διαμονής βάσει της οδηγίας 2004/38 ή βάσει άλλης διάταξης του δικαίου της Ένωσης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αναγνώριση δικαιώματος σε κοινωνικές παροχές για τα πρόσωπα αυτά υπό τις ίδιες συνθήκες με αυτές που ισχύουν για τους ημεδαπούς θα αντέβαινε στον σκοπό που υπομνήσθηκε στη σκέψη 66 της παρούσας απόφασης.
- 69 Περαιτέρω, μολονότι πράγματι πρόσωπα όπως ο JD και οι θυγατέρες του εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38, περιλαμβανομένης της προβλεπόμενης στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού παρέκκλισης, λόγω του ότι απολαύουν δικαιώματος διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής, εντούτοις τούτο δεν αναιρεί το γεγονός ότι, από τη στιγμή που μπορούν να επικαλεσθούν συγχρόνως αυτοτελές δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί σε βάρος τους η εν λόγω παρέκκλιση.
- 70 Συγκεκριμένα, αφενός, το Δικαστήριο έχει κρίνει, στην περίπτωση προσώπων που αναζητούν εργασία, ότι η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 εφαρμόζεται μόνο στους πολίτες της Ένωσης των οποίων το δικαίωμα διαμονής θεμελιώνεται αποκλειστικά και μόνο στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής (πρβλ. απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, σκέψη 58). Αφετέρου, το γεγονός ότι πρόσωπα που αναζητούν εργασία απολαύουν ειδικών δικαιωμάτων βάσει της εν λόγω οδηγίας δεν θα μπορούσε, δεδομένης της αυτοτέλει των καθεστώτων που θεσπίζονται με την οδηγία 2004/38 και με τον κανονισμό 492/2011, αντιστοίχως, να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δικαιωμάτων που μπορούν να αντλήσουν τα πρόσωπα αυτά από τον εν λόγω κανονισμό.
- 71 Περαιτέρω, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, θα ήταν παράδοξο να δοθεί στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 ερμηνεία κατά την οποία θα επιτρεπόταν να μην χορηγούνται κοινωνικές παροχές στα πρόσωπα τα οποία μπορούν να επικαλεσθούν όχι μόνο δικαίωμα διαμονής ως γονείς, δυνάμει του κανονισμού 492/2001, αλλά και δικαίωμα διαμονής ως πρόσωπα που αναζητούν εργασία, δυνάμει της οδηγίας 2004/38. Μια τέτοια ερμηνεία θα είχε, στην πραγματικότητα, ως

συνέπεια να στερεί την ίση μεταχείριση με τους ημεδαπούς στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας από τον γονέα και τα τέκνα του που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2001, όταν ο γονέας αποφασίσει να αναζητήσει εργασία στο κράτος μέλος υποδοχής.

Επί της ύπαρξης διαφορετικής μεταχείρισης υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011

- 72 Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, το οποίο, όπως υπογραμμίστηκε στη σκέψη 55 της παρούσας απόφασης, μπορούν να επικαλούνται τα πρόσωπα που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του ως άνω κανονισμού, προβλέπει κατ' ουσίαν ότι ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους απολαύει στο κράτος μέλος υποδοχής, ακόμη και αν καταστεί άνεργος, των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.
- 73 Ο αποκλεισμός, βάσει διατάξεως του εθνικού δικαίου όπως το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο c, του SGB II, προσώπων τα οποία, όπως ο JD και οι θυγατέρες του, είναι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, από κάθε δικαίωμα σε παροχές δαπανών διαβίωσης, αποτελεί διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με τους ημεδαπούς εργαζομένους στον τομέα των κοινωνικών πλεονεκτημάτων.
- 74 Στη σκέψη 44 της παρούσας απόφασης υπομνήσθηκε, συναφώς, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 αποτελεί την ειδικότερη έκφραση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας στον συγκεκριμένο τομέα της χορήγησης κοινωνικών πλεονεκτημάτων.
- 75 Επισημαίνεται περαιτέρω, πρώτον, ότι η ύπαρξη αυτοτελούς δικαιώματος διαμονής στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής, το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 και αναγνωρίζεται στα τέκνα που φοιτούν στο σχολείο και στον γονέα που ασκεί πράγματι την επιμέλειά τους, προϋποθέτει ότι ο εν λόγω γονέας έχει ήδη κατά το παρελθόν ενταχθεί στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, όπως προκύπτει από τη μνημονευθείσα στη σκέψη 37 της παρούσας απόφασης νομολογία. Συνεπώς, όπως υπογραμμίστηκε στη σκέψη 67 της απόφασης αυτής, ο κύκλος των δυνητικών δικαιούχων ενός τέτοιου δικαιώματος διαμονής δεν αντιστοιχεί σε αυτόν των κατοίκων άλλων κρατών μελών που έχουν έρθει στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής προκειμένου να αναζητήσουν για πρώτη φορά εργασία. Εξάλλου, το δικαίωμα αυτό είναι περιορισμένο, δεδομένου ότι παύει να υφίσταται, το αργότερο, όταν το τέκνο περατώσει τις σπουδές του (πρβλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2013, Alarape και Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, σκέψη 24).
- 76 Δεύτερον, η κατάσταση υπηκόου άλλου κράτους μέλους ο οποίος έχει ήδη κατά το παρελθόν ενταχθεί στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και ο οποίος θεμελιώνει επίσης δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 πρέπει να διακρίνεται από την κατάσταση στην οποία υφίστανται ενδείξεις για κατάχρηση δικαιώματος εκ μέρους του πρώην εργαζομένου, η οποία δεν καλύπτεται από τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης, στο μέτρο που αυτός δημιούργησε τεχνηέντως τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση των επίμαχων κοινωνικών πλεονεκτημάτων δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Torresi, C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:2088, σκέψεις 42 και 46). Όπως, όμως, επισήμανε επίσης η Επιτροπή, η ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υφίσταται εν προκειμένω τέτοια κατάχρηση δικαιώματος ή οποιαδήποτε εξαπάτηση.
- 77 Συνεπώς, ο αποκλεισμός των οικονομικά ανενεργών υπηκόων άλλων κρατών μελών οι οποίοι απολαύουν αυτοτελούς δικαιώματος διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011 από κάθε δικαίωμα στις επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού.

- 78 Τέλος, όσον αφορά το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η διάταξη αυτή, κατά πάγια νομολογία, μπορεί να εφαρμοστεί αυτοτελώς μόνο σε καταστάσεις διεπόμενες από το δίκαιο της Ένωσης για τις οποίες η Συνθήκη ΛΕΕ δεν προβλέπει ειδικούς κανόνες απαγόρευσης των διακρίσεων (απόφαση της 11ης Ιουνίου 2020, TÜV Rheinland LGA Products και Allianz IARD, C-581/18, EU:C:2020:453, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων έχει, όμως, τεθεί σε εφαρμογή με το άρθρο 45 ΣΛΕΕ (απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2019, Krahn, C-703/17, EU:C:2019:850, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), του οποίου ειδικότερη έκφραση στον συγκεκριμένο τομέα της χορήγησης κοινωνικών πλεονεκτημάτων αποτελεί, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 44 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011. Κατά συνέπεια, η ερμηνεία του άρθρου 18 ΣΛΕΕ παρέλκει.
- 79 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, και το άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μεν όσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του ως άνω κανονισμού, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο του εν λόγω κράτους, αποκλείονται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως, από το δικαίωμα να λαμβάνουν τις παροχές για την κάλυψη των εξόδων της διαβίωσής τους. Η ερμηνεία αυτή δεν θίγεται από το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 80 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 3, και το άρθρο 70, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού, έχει την έννοια ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μεν όσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο στο εν λόγω κράτος και είναι ενταγμένοι στο κράτος αυτό σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, αποκλείονται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως, από το δικαίωμα επί των ειδικών μη ανταποδοτικού τύπου παροχών σε χρήμα.
- 81 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι ο JD και οι θυγατέρες του ήταν ενταγμένοι κατά το επίμαχο διάστημα σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία η' και ι' του κανονισμού 883/2004, δεδομένου ότι κατά τη διαμονή τους στη Γερμανία έλαβαν παροχές ανεργίας και οικογενειακές παροχές. Ως εκ τούτου, βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1 του κανονισμού 883/2004, εμπίπτουν στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού.
- 82 Όπως επισήμανε, περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης, οι οποίες αποτελούν παροχές που αποσκοπούν στη διασφάλιση των μέσων διαβίωσης στους δικαιούχους τους, είναι ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, και του άρθρου 70, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, οι οποίες μνημονεύονται στο παράρτημα Χ του εν λόγω κανονισμού (πρβλ. απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, σκέψη 43).
- 83 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004 έχει εφαρμογή και σε τέτοιες ειδικές μη ανταποδοτικού τύπου παροχές σε χρήμα (πρβλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2014, Danon, C-333/13, EU:C:2014:2358, σκέψη 55).

- 84 Μολονότι πράγματι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 70 του κανονισμού 883/2004 δεν έχει σκοπό να καθορίσει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της ύπαρξης δικαιώματος επί των εν λόγω παροχών και τίποτα δεν εμποδίζει την εξάρτηση της χορήγησης τέτοιων παροχών σε οικονομικά μη ενεργούς πολίτες της Ένωσης από την απαίτηση τα πρόσωπα αυτά να πληρούν τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής εντός του κράτους μέλους υποδοχής (πρβλ. απόφαση της 14ης Ιουνίου 2016, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-308/14, EU:C:2016:436, σκέψεις 65 και 68, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), επιβάλλεται, ωστόσο, η διαπίστωση ότι ο JD και οι θυγατέρες του κατά το επίμαχο διάστημα θεμελιώναν δικαίωμα νόμιμης διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011.
- 85 Συνεπώς, ο JD και οι θυγατέρες του απολαύουν, βάσει του άρθρου 4 του κανονισμού 883/2004, του δικαιώματος ίσης μεταχείρισης όσον αφορά τις επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης.
- 86 Ο αποκλεισμός από κάθε δικαίωμα σε παροχές για τη διασφάλιση της διαβίωσης, βάσει εθνικής διάταξης όπως το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο c, του SGB II, προσώπων τα οποία, όπως ο JD και οι θυγατέρες του, είναι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011 αποτελεί διαφορετική μεταχείριση στον τομέα των παροχών κοινωνικής ασφάλισης σε σχέση με τους ημεδαπούς υπηκόους.
- 87 Περαιτέρω, όπως διαπιστώθηκε ήδη στο πλαίσιο της απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η προβλεπόμενη στο άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας δεν εφαρμόζεται σε κατάσταση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στην οποία οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών έχουν δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 492/2011. Από αυτή την άποψη, η κατάσταση που χαρακτηρίζει την υπό κρίση υπόθεση διακρίνεται από τις καταστάσεις που χαρακτήριζαν τις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), και της 25ης Φεβρουαρίου 2016, García-Nieto κ.λπ. (C-299/14, EU:C:2016:114), στις οποίες η δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω παρέκκλισης οδήγησε το Δικαστήριο να κάνει δεκτή αντίστοιχη παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004.
- 88 Στο πλαίσιο αυτό και για τους ίδιους λόγους με αυτούς που εκτέθηκαν στο πλαίσιο της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, ο προβλεπόμενος στο άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο c, του SGB II αποκλεισμός, στο μέτρο που συνεπάγεται την απόλυτη και αυτόματη άρνηση χορήγησης οποιουδήποτε δικαιώματος επί των επίμαχων στην κύρια δίκη παροχών για τη διασφάλιση της διαβίωσης στους υπηκόους άλλων κρατών μελών που θεμελιώνουν δικαίωμα διαμονής στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, αντιβαίνει στο άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004.
- 89 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 883/2004, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 3, και το άρθρο 70, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μὲν όσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο στο εν λόγω κράτος και είναι ενταγμένοι στο κράτος αυτό σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, αποκλείονται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως, από το δικαίωμα επί των ειδικών μη ανταποδοτικού τύπου παροχών σε χρέμα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁹⁰ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 7, παράγραφος 2, και το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΕ) 492/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μὲν όσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του ως άνω κανονισμού, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο του εν λόγω κράτους, αποκλείονται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως, από το δικαίωμα να λαμβάνουν τις παροχές για την κάλυψη των εξόδων της διαβίωσής τους. Η ερμηνεία αυτή δεν θίγεται από το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ.
- 2) Το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 3, και το άρθρο 70, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας υπήκοος άλλου κράτους μέλους και τα ανήλικα τέκνα του που έχουν, τόσο ο μὲν όσο και τα δε, εντός του πρώτου κράτους μέλους δικαίωμα διαμονής το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 492/2011, λόγω της φοίτησης των τέκνων σε σχολείο στο εν λόγω κράτος και είναι ενταγμένοι στο κράτος αυτό σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, αποκλείονται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και αυτομάτως, από το δικαίωμα επί των ειδικών μη ανταποδοτικού τύπου παροχών σε χρήμα.

(υπογραφές)

i — Στις σκέψεις 3 και 6 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.